

УДК 336.1:339.54; 339.92

JEL F21, H32, O19

DOI 10.32782/2786-765X/2024-6-18

Слободяник А.М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу,
Національний авіаційний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6437-0033>

Могилевська О.Ю.

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки, підприємництва, менеджменту,
Київський міжнародний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8482-7950>

Павловський С.А.

доктор медичних наук, професор,
директор КНДУ «Науково-дослідний інститут
соціально-економічного розвитку міста»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4087-6256>

Лисий В.М.

здобувач третього рівня вищої освіти,
Київський міжнародний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-3376-4034>

ОСОБЛИВОСТІ ФІСКАЛЬНИХ ПОЛІТИК УКРАЇНИ ТА КИТАЮ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ

У статті розглянуто фіскальні політики України та Китаю, зокрема проблеми економічного відновлення. Автори наголошують, що російська агресія завдала Україні значних економічних і фінансових втрат, які відчутні не лише в Україні, а й за її межами. Показано, що фіскальна політика впливає на економічну безпеку через зміни в оподаткуванні, державних видатках і їх перерозподілі для зміцнення економічної стабільності. Успішний досвід Китаю у подоланні економічної кризи викликає інтерес до аналізу ефективності реформ та їх розвитку в перехідний період. Автори зазначають, що макроекономічна стабільність до війни, фіскальні заходи та фінансова підтримка партнерів допомогли Україні зберегти бюджетний дефіцит. Для подальшого відновлення і зростання Україні слід повернутися до збалансованої фіскальної політики, покращити витрати, податкове адміністрування, зменшити державну роль в економіці та поліпшити інвестиційний клімат. Для забезпечення сталого економічного розвитку Україні необхідно не лише впровадити виважені фіскальні заходи, але й активно підтримувати інновації та модернізацію економіки. Важливо також зосередитися на створенні сприятливого бізнес-середовища, яке заохочуватиме інвестиції і підвищуватиме конкурентоспроможність українських підприємств. Одним з ключових аспектів є розвиток інфраструктури та модернізація державних послуг, що допоможе зменшити адміністративні бар'єри та підвищити ефективність управління. Загалом, лише комплексний підхід до економічної політики, що включає фіскальні реформи, модернізацію інфраструктури, боротьбу з корупцією та інтеграцію в міжнародні економічні системи, дозволить Україні подолати наслідки кризи і забезпечити стабільне і стійке економічне зростання в майбутньому. Дослідження показало, що в умовах воєнного стану основними пріоритетами фіскальної політики України стали забезпечення обороноздатності та безпеки країни, а також коригування соціальних видатків через нові ініціативи та фінансування існуючих програм. Запропоновані реформи у сфері державних фінансів підтримують загальні цілі Ukraine Facility, зокрема подолання соціальних, економічних і екологічних наслідків війни, підвищення стійкості та інтеграції в світові ринки, приведення до стандартів ЄС, а також стабільність і сталий розвиток України. Китай, у свою чергу, відрізняється низьким доходом від ПДФО, що зумовлено низкою заходів податкової політики, спрямованих на зниження оподаткування споживання. Спираючись на міжнародний досвід та звіти МВФ про технічну допомогу Китаю, пропонується стратегія мобілізації доходів через впровадження реформ податкової політики, оцінюючи їх потенційний дохід і переваги. Автори доводять, що цільові фіскальні заходи будуть ефективнішими, якщо їх супроводжуватимуть грошові виплати та фінансові гарантії, зокрема підтримка домогосподарств для збереження життєдіяльності та допомога фірмам у запобіганні втратам у ланцюгах постачання.

Ключові слова: фіскальна політика, Україна, Китай, економічне відновлення, військова агресія, економічна безпека, реформи, макроекономічна стабільність, інвестиційний клімат, Ukraine facility, інтеграція у світові ринки, податкова політика.

Постановка проблеми. Фіскальна політика істотно впливає на загальний попит і пропозицію в економіці. Змінами в державних видатках та системі оподаткування фіскальні заходи сприяють підтримці виробництва і рівня зайнятості. Збільшуючи або зменшуючи податки, держава може або вилучати частину коштів у економічних суб'єктів, або надавати їм більше фінансових ресурсів. Регулювання видатків дозволяє уряду впливати на виробництво певних товарів і послуг, стимулювати розвиток важливих секторів і розширювати попит. Однак для ефективної фіскальної політики необхідний фіскальний простір, який визначається розміром фінансових ресурсів, мобілізованих в країні або отриманих через міжнародні позики.

Повномасштабна військова агресія російської федерації проти України спричинила значні економічні та фінансові втрати, наслідки яких відчутні не тільки в Україні, але й далеко за її межами. Війна призвела до численних проблем, таких як руйнування інфраструктури, обстріли, окупація, зупинка підприємств, міграція, логістичні збої, гуманітарні кризи та закриття бізнесу. Ці проблеми торкнулися як усієї країни, так і окремих регіонів, і їх ліквідація вимагатиме значних фінансових ресурсів.

Приклад Китайської Народної Республіки (КНР) ілюструє ефективну переорієнтацію великої комуністичної країни від суто адміністративної економіки до гібридної соціалістично-ринкової моделі. Китай поєднує контроль з успішними інструментами ринкової економіки для розвитку та виживання країни. Попри комуністичну ідеологію, Китай вирішив розмежувати політичну і економічну сфери, ставлячи за мету розвиток і процвітання свого народу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження українських науковців з питань національної безпеки переважно зосереджені на її сутності та складових, але недостатньо висвітлюють концептуальні основи забезпечення національної безпеки через застосування механізмів фіскальної політики. Вагомий внесок у розвиток сучасної теорії національної безпеки зробили Л. Абалкін, О. Барановський, В. Бегма, З. Варналій, Т. Васильців, О. Власюк, В. Геєць, В. Горбулін, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, Д. Львов, О. Ляшенко, Я. Малик, В. Мартинюк, А. Мокій, В. Мунтян, І. Недін, П. Пашко, А. Сухоруков, О. Татаркін. Теоретичні та практичні аспекти реалізації фіскальної політики розкриті у наукових працях Л. Аведяна, Л. Бабич, В. Базилевича, Ю. Іванова, О. Кириленко, А. Крисоватого, Т. Куценко,

І. Луїної, В. Мельника, Ц. Огня, А. Соколовської, В. Федосова, О. Шарова, С. Юрія.

Мета статті полягає у виокремленні та систематизації пріоритетів управління державними фінансами в Україні та Китаю у розрізі забезпеченні економічного відновлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Світовий досвід показує, що без активної фіскальної політики неможливо забезпечити ефективну, соціально орієнтовану ринкову економіку, не кажучи вже про ефективність забезпечення соціальної та економічної безпеки. Фіскальна політика включає в себе заходи уряду щодо оподаткування та державних видатків, які спрямовані на досягнення повної зайнятості, контролювання інфляції, зростання реального ВВП та балансування платіжного балансу. Вона впливає на економічну безпеку шляхом зміни рівня оподаткування, обсягу видатків або їх перерозподілу з метою зміцнення економічної стабільності галузей та економічної системи в цілому [19; 20].

Протягом історії існувало безліч економічних систем, які виникали і занепадали. Згідно з сучасною класифікацією, найбільш поширеною є змішана економіка, прикладом ефективності якої є Китайська Народна Республіка. Вдалий досвід Китаю у подоланні наслідків світової економічної кризи привертає увагу науковців до детального аналізу економічної ефективності реформ і відкритості, а також до перспектив їх розвитку в нинішній перехідний період [3].

В Україні фінансові ресурси переважно зосереджені у сферах правоохоронної діяльності, оборони, обслуговування державного боргу та підтримки пенсійної системи. З початку повномасштабного збройного вторгнення Росії у 2022 році система управління державними фінансами стикнулася з серйозними викликами, але Україна продемонструвала значну стійкість і адаптивність, забезпечивши стабільність. Зовнішня підтримка та відновлення внутрішнього боргового ринку дозволили уряду покрити значний бюджетний дефіцит без емісійного фінансування.

Дефіцит державного бюджету у 2022 році зріс до понад 914,9 млрд грн (приблизно 17,5% ВВП) і був профінансований за рахунок міжнародних грантів та пільгових кредитів на загальну суму близько 29,5 млрд євро. Державний та гарантований державою борг збільшилися на 18,2 млрд євро (77,8% ВВП), при цьому державний борг зріс на 19 млрд євро (1 352,4 млрд грн або 70,9% ВВП), а гарантований борг зменшився на 0,75 млрд євро (6,9% ВВП). Війна серйозно

вплинула на стабільність державних фінансів, зменшивши доходи через скорочення економічної активності і викликавши структурні та політичні зміни, а також збільшила витрати на оборону, що додатково навантажило бюджет [1–7].

Макроекономічна стабільність, яка була досягнута до війни, а також вжиті фінансні заходи і фінансова підтримка від міжнародних партнерів дозволили Україні пройти цей надзвичайно складний період з відносно прийнятним бюджетним дефіцитом. Для подальшого відновлення і економічного зростання, а також реалізації післявоєнного євроінтеграційного курсу, Україні слід повернутися до збалансованої фінансової політики, підвищити ефективність видатків і податкового адміністрування, зменшити роль держави в економіці та поліпшити інвестиційний клімат.

Податкові надходження до державного бюджету у 2022 році зменшилися на 14,2%, тоді як видатки зросли на 81,4%. Крім того, Україна втратила доступ до міжнародних ринків капіталу. Війна знищила здобутки від значної фінансової консолідації, досягнутої з 2017 року, внаслідок якої державний та гарантований державою борг знизився з близько 81% ВВП у 2016 році до 49% у 2021 році. Через значні запозичення і падіння номінального ВВП загальний державний борг досяг 77,8% ВВП наприкінці 2022 року. Україні необхідно буде забезпечити достатню ліквідність, задовольнити потреби у фінансуванні та відновити боргову стійкість у середньостроковій перспективі.

Невідкладна потреба у швидкому відновленні пріоритетних сфер, визначених Урядом України, Світовим банком, Європейською Комісією та ООН у спільному звіті RDNA, оцінюється в близько 13,9 млрд євро. Необхідне фінансування з Державного бюджету на 2024–2026 роки становитиме 115 млрд євро. Протягом 2024–2026 років Україна продовжить орієнтуватися на залучення довгострокового пільгового зовнішнього фінансування та максимізацію частки грантів від офіційного сектору, плануючи отримати пільгові зовнішні позики на суму 87 млрд євро.

Україна уклала з МВФ чотирирічну угоду про підтримку на суму 11,6 млрд СПЗ (приблизно 14,4 млрд євро), метою якої є зміцнення фінансової, зовнішньої, цінової та фінансової стабільності, підтримка економічного відновлення, а також удосконалення управлінських практик і зміцнення інституцій для сприяння довгостроковому зростанню в рамках післявоєнної відбудови і на шляху до членства в Європейському Союзі.

З початку III кварталу 2022 року економіка України почала поступово відновлюватися, що сприяло збільшенню доходів державного бюджету. У 2022 році доходи Державного бюджету України склали 1 787 395,6 млн грн, що на 490 542,7 млн грн (37,8%) більше, ніж у 2021 році, і на 711 378,9 млн грн (66,1%) більше порівняно з 2020 роком [8] (таблиця 1).

За даними Міністерства фінансів України, виконання розпису доходів державного бюджету у 2022 році склало 135%, що дало додаткові надходження у розмірі 463 471,8 млн грн. Зростанню доходів у 2022 році сприяли спочатку стабілізація фронту, а пізніше – звільнення значних територій, які були окуповані.

Після звільнення територій відновлення виробництва поступово набирало обертів. Запуск «зернового коридору» 1 серпня 2022 року сприяв значному зростанню експорту агропромислової продукції та підтримці транспортних послуг, що поліпшило умови для наповнення бюджету. Однак великі перебої в електропостачанні через регулярні обстріли енергетичної інфраструктури з жовтня 2022 року призвели до ризику дефіциту електроенергії, що в свою чергу створило загрозу економічним процесам через зупинку бізнесу та ускладнення логістики. Як результат, у четвертому кварталі 2022 року обсяги виробництва та доходи бюджету знову почали зменшуватися.

Основним завданням фінансової політики України в умовах воєнного стану стало забезпечення обороноздатності та безпеки країни, а також коригування соціальних видатків через нові ініціативи та фінансування існуючих програм [9].

Таблиця 1

Виконання державного бюджету України у 2020–2022 рр.

Рік	Доходи		Видатки		Кредитування		Сальдо (дефіцит бюджету)	
	млн грн	% у ВВП	млн грн	% у ВВП	млн грн	% у ВВП	млн грн	% у ВВП
2020	1076016,7	25.66	1288016,7	30.71	5096,1	0.12	-217096,1	-5.18
2021	1296852,9	23.75	1490258,9	27.30	4531,4	0.08	-197937,4	-3.63
2022	1787395,6	34.43	2705423,3	52.12	-3326,0	-0.06	-914701,7	-17.62

Джерело: систематизовано на основі [7; 13; 14; 15]

Одним з ефективних інструментів зовнішньої допомоги для України стало створення Інструменту Ukraine Facility, затвердженого Радою Європейського Союзу 28 лютого 2024 року, з загальним обсягом 50 млрд євро на період 2024–2027 років [6].

Ukraine Facility є унікальним механізмом підтримки економічного розвитку та відновлення України в контексті її євроінтеграції. Цей інструмент надає безпрецедентну підтримку на основі спільно узгоджених планів і пріоритетів уряду України та Європейської Комісії.

Протягом 2024–2027 років Україна отримає близько 39 млрд євро прямого бюджетного фінансування в рамках Ukraine Facility, з яких понад 5 млрд євро будуть грантами. План Ukraine Facility визначає стратегічний підхід до середньострокового соціально-економічного зростання, спрямованого на наближення України до Єдиного ринку ЄС через адаптацію до європейських цінностей, правил, стандартів та політик. План включає комплекс цільових реформ у ключових секторах для стимулювання зростання та залучення пріоритетних інвестицій, що були розроблені на чотирирічний період з урахуванням потреб та можливостей України [6].

Реформи, включені до Плану, мають на меті сприяння вступу України до ЄС та гармонізацію українського законодавства з європейськими стандартами. Близько 45% з цих реформ відповідають рекомендаціям міжнародних програм і документів, зокрема Звіту про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2023 року, Механізму розширеного фінансування МВФ, угоди про позику від Міжнародного банку реконструкції та розвитку, та інших.

Ці реформи та інвестиції орієнтовані на модернізацію ключових секторів економіки України, покращення управлінських структур, підвищення ефективності державних інституцій та посилення соціальної інфраструктури. Вони також націлені на покращення бізнес-середовища, підвищення прозорості та боротьбу з корупцією. Важливо, що реформи інтегровані з міжнародними рекомендаціями та стандартами, що допоможе Україні не тільки адаптуватися до європейських норм, але і залучити додаткові інвестиції та підтримку від міжнародних партнерів. Успішна реалізація Плану Ukraine Facility стане критично важливою для забезпечення стабільного розвитку країни в період післявоєнної відбудови та наближення до стандартів ЄС.

Основні принципи відновлення, реконструкції та модернізації, такі як відбудова

на рівні «краще, ніж було», фінансова стійкість, інклюзивність, прозорість і підзвітність, визначають реалізацію Плану протягом усього його терміну.

В рамках Ukraine Facility реалізація Плану буде зосереджена на трьох основних напрямках: бюджетній підтримці, інвестиціях і субсидіях для відсоткових ставок, а також технічній допомозі.

Компонент I Ukraine Facility передбачає реформування системи управління державними фінансами, яке охоплює різні аспекти фіскального управління та адміністрування. Це реформування спрямоване на підвищення макроекономічної та фінансової стійкості, ефективне використання державних коштів, наближення до стандартів ЄС і підтримку сталого зростання.

Ефективне функціонування системи державного внутрішнього фінансового контролю сприятиме результативній діяльності державних інститутів і створить умови для сталого економічного зростання. Реформа також покращить ефективність та якість роботи Держаудитслужби відповідно до практик ЄС і принципів фінансового контролю SIGMA. На основі аналізу нормативно-правової бази і принципів SIGMA будуть внесені зміни до законодавства для чіткого визначення мандату ДАСУ [6].

Потенційний вплив реформи буде забезпечено через взаємодію та синергію різних форм аудиторської та контрольної діяльності, що стосуються публічних коштів. Ефективна система фінансового контролю укріплює довіру платників податків і інвесторів до раціонального та цільового використання державних коштів. Необхідні гарантії та контроль на всіх етапах, разом із посиленням відповідальності керівників, допоможуть запобігти зловживанням і підвищити ефективність інвестицій.

Запропоновані реформи в сфері управління державними фінансами сприятимуть досягненню загальних цілей Програми, таких як подолання соціальних, економічних і екологічних наслідків війни, підвищення стійкості та інтеграції у світові ринки, відповідність стандартам ЄС, а також забезпечення стабільності та стійкості України.

Ці заходи є необхідними для досягнення конкретних цілей Фонду, зокрема для підтримки макрофінансової стабільності, переходу до сталої та інклюзивної економіки, створення стабільного інвестиційного середовища, підтримки інтеграції України до єдиного ринку та сприяння цифровій трансформації як важливому фактору сталого розвитку та інклюзивного зростання.

Реалізація Стратегії державних доходів на 2024–2030 роки сприятиме фінансовій стійкості України та боротьбі з ухиленням від податків і податковим шахрайством. Здійснення заходів Стратегії управління державними фінансами на 2022–2025 роки допоможе забезпечити макрофінансову стабільність, зміцнити належне врядування та управління державними фінансами, а також досягти прогресу в гармонізації із законодавством ЄС [12].

Пропоновані реформи в сфері управління державними фінансами сприяють досягненню основних цілей Ukraine Facility, включаючи подолання соціальних, економічних і екологічних наслідків війни, підвищення стійкості та інтеграцію у світові ринки, приведення до стандартів ЄС, а також забезпечення стабільності та сталості України.

Реалізація Національної стратегії доходів на 2024–2030 роки допоможе забезпечити фінансову стійкість України і боротьбу з ухиленням від сплати податків і податковим шахрайством. Зі свого боку, реалізація заходів Стратегії управління державними фінансами на 2022–2025 роки буде сприяти макрофінансовій стабільності, покращенню врядування і управління державними фінансами, а також просуванню до гармонізації із законодавством ЄС.

Щодо Китаю, за останнє десятиліття було проведено значні податкові реформи, що підвищили ефективність податкової системи. Зокрема, перехід від податку з обороту до ПДВ у 2016 році та комплексна реформа ПДФО у 2018 році, яка спростила систему, скоротивши кількість графіків. Нещодавні реформи покращили ефективність ПДВ, включаючи розширення права на відшкодування надлишкових кредитів, розширення доступу до податкових кредитів і консолідацію порогів реєстрації платників ПДВ. У грудні 2022 року Китай публічно запросив відгуки щодо проекту закону про ПДВ, що переглядає оподаткування споживання з метою наближення до передової міжнародної практики [14].

Податкові надходження в Китаї значно знизилися як частка ВВП, що зробило їх другим найнижчим коефіцієнтом серед порівнюваних країн. Ця тенденція почала формуватися ще до пандемії: у 2016 році податкові надходження в Китаї і країнах з подібними економічними показниками почали відрізнятися. Якщо в інших країнах відношення податків до ВВП зросло до 19%, то в Китаї воно впало нижче 14% у 2022 році. Це контрастує із середніми показниками для країн G20 (18% ВВП) і G7 (23%).

Хоча Китай має низькі доходи від ПДФО на міжнародному рівні, основною причиною зниження податкових надходжень стали політичні заходи, спрямовані на зниження оподаткування споживання. Податкові пільги, введені під час пандемії для економічної стабілізації і продовжені для підтримки відновлення, також сприяли зниженню доходів [16].

Стабілізація державного боргу при забезпеченні інклюзивного зростання вимагатиме перегляду фінансової політики з акцентом на податкову реформу. Поступова фінансова консолідація для стабілізації боргу в середньостроковій перспективі може частково досягатися через скорочення інвестицій в інфраструктуру позабюджетними установами. Однак одночасна потреба в розширенні соціальної системи для досягнення інклюзивного зростання і підтримки відновлення підкреслює важливість мобілізації доходів, крім скорочення інвестицій. Закінчення терміну дії податкових пільг, пов'язаних із пандемією, частково допоможе в цьому, але також потрібні податкові реформи для повного фінансування соціальних видатків та підвищення ефективності, справедливості та економічного балансу податкової системи.

Отже, аналіз, проведений авторами, підкреслює необхідність впровадження стратегії мобілізації доходів для досягнення фінансової консолідації, водночас забезпечуючи стійке і інклюзивне зростання. Спираючись на міжнародний досвід і попередні звіти МВФ щодо технічної допомоги Китаю, пропонується стратегія мобілізації доходів передбачає ряд податкових реформ, які Китай може поступово реалізувати в наступні роки. Ці реформи оцінюють потенційні доходи (на рівні уряду) і супутні переваги. Основні напрямки запропонованих реформ включають:

- посилення оподаткування доходів фізичних осіб. ПДФО залишається складним і не приносить значних надходжень, ЄСВ є завищеним порівняно з іншими країнами, а податкове навантаження на доходи від капіталу є досить низьким. Найвища ставка податку на доходи від капіталу у 45% контрастує з фіксованою ставкою у 20%, що веде до регресивного податкового тягаря на працю і капітал. Оновлена система ПДФО з вищими середніми ставками разом із зниженням ЄСВ може зменшити доходну нерівність і, завдяки збільшенню чистого податкового доходу, стимулювати споживання. Підвищення оподаткування капіталу ще більше підтримає ці цілі;

- зменшення пільгового оподаткування житлової нерухомості. Сектор нерухомості

в Китаї є основним сховищем заощаджень домогосподарств і користується податковими пільгами, які сприяли його розвитку. Після досягнення нової рівноваги на ринку житла і посилення соціального захисту, необхідно поступово зменшувати податкові субсидії, такі як відрахування від податків на іпотечні відсотки або звільнення від податків на внески до житлових фондів. Введення загальнонаціонального податку на нерухомість значно підвищить ефективність і справедливість податкової системи;

– запровадження міжнародних податкових реформ. Хоча податок на прибуток підприємств (СІТ) в Китаї є досить ефективним за міжнародними стандартами, існуючі податкові пільги для певних компаній і видів діяльності можуть спотворювати конкуренцію та ускладнювати адміністрування. Міжнародна податкова реформа Inclusive Framework (IF) надає можливість переглянути ефективність поточних стимулів і впровадити внутрішній мінімальний податок;

– покращення ефективності непрямого оподаткування. ПДВ залишається основним джерелом податкових надходжень у Китаї. Новий проект закону про ПДВ, представлений наприкінці 2022 року, містить важливі вдосконалення, які можуть наблизити ПДВ у Китаї до міжнародних стандартів, проте потрібні подальші реформи для зменшення викривлень та адміністративних витрат. Також існують можливості для поліпшення в оподаткуванні акцизів і ціноутворенні на викиди вуглецю.

Отже, стратегія повинна фокусуватися на підвищенні оподаткування капіталу, скасуванні нецільових пільг, наданих під час пандемії, і зміцненні міжнародної податкової реформи. У найближчі роки Китай може впровадити спеціальні та підвищені ставки акцизного податку, переглянути ставки ПДФО з метою підвищення середніх ставок при зниженні ЄСВ, ввести загальнодержавний податок на майно, зменшити кількість ставок ПДВ і пільг, а також збільшити доходи від дозволів на викиди вуглецю. Оцінки свідчать, що цей пакет реформ може підвищити частку податкових надходжень у ВВП на 5-6 процентних пунктів протягом наступних 5 років, при цьому приблизно половина цієї суми надійде до місцевих органів влади, які перебувають у фінансовій скруті. Реформи також покращать економічну ефективність, зменшать нерівність, підвищать стабільність податкової системи, підтримають приватне споживання і матимуть позитивний вплив на здоров'я та клімат.

Таким чином, фіскальна політика повинна бути адаптована до специфіки поточної економічної кризи, враховуючи вплив на пропозицію, попит і рівень впевненості. Важливо забезпечити ефективне використання ресурсів та інтегрувати ці заходи в середньострокову фіскальну рамку. Необхідність дискреційних заходів зазвичай менша для країн з розвиненішими стабілізаторами та потужнішими системами соціального захисту.

Вплив цільових фіскальних заходів буде значнішим, якщо їх супроводжуватимуть грошові виплати та фінансові гарантії. Основними цілями повинні бути підтримка домогосподарств, щоб втрата доходів не загрожувала їх життєздатності, а також допомога життєздатним підприємствам у запобіганні розриву ланцюгів постачання.

Оскільки економічні наслідки криз нерівномірно розподіляються, країни впроваджують ряд цільових заходів (рис. 1):

1. Фінансова підтримка. У Китаї плануються витрати на державну допомогу, підтримку безробітних та розширення соціального захисту.

2. Міри, що впливають на дохід. Це включає відтермінування внесків на соціальне страхування та зменшення авансових податкових платежів, щоб відобразити нову економічну ситуацію. Китай, зокрема, запровадив відшкодування ПДВ та тимчасово знизив ставки внесків на соціальне забезпечення для певних компаній. Обидва ці заходи є частиною реформ для економічного відновлення.

3. Підтримка ліквідності. Це особливо актуально для країн, що розвиваються і які стикаються з численними потрясіннями, такими як повномасштабне вторгнення або погіршення умов фінансування. Навіть після міжнародних зусиль з поліпшення ситуації таким країнам необхідно переглянути свої видатки, забезпечуючи захист ключових державних послуг та соціального захисту.

У механізмі фіскальної політики пропонуються такі обов'язкові елементи для управління державними фінансами: підтримка актуального огляду державних фінансів, посилене відстеження доходів і витрат, а також позабюджетних операцій, щоб раніше оцінювати вплив різних економічних секторів на державний бюджет [16].

Для ефективного управління фіскальною політикою буде потрібно частіше оновлювати дані податкової служби і розпорядників бюджетних коштів, а також регулярно моніторити умовні зобов'язання та зростання фіскальних ризиків. Необхідно впровадити щотижневі фіскальні звіти, які

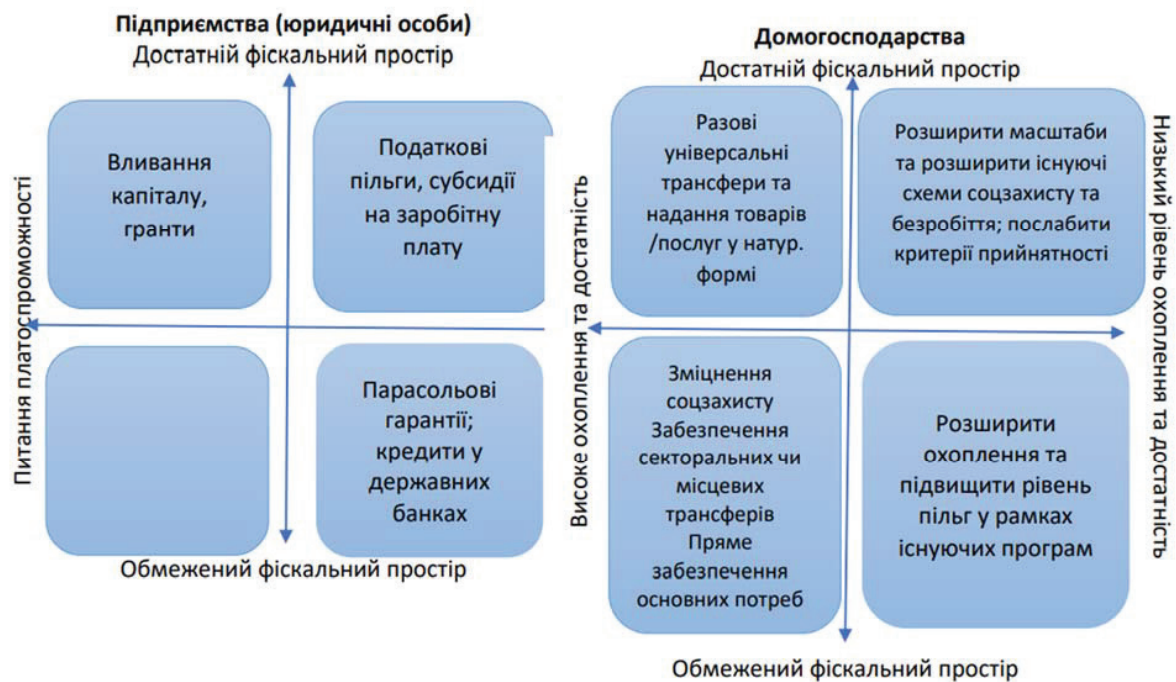

Рис. 1. Інструменти фінансового стимулювання в умовах кризи

Джерело: складено авторами на основі узагальнення досліджень

відобразатимуть зміни в доходах і витратах, вплив нових політичних заяв і змін попередніх оцінок, реалізацію умовних зобов'язань, боргову політику та ситуацію з ліквідністю. Важливо також підтримувати плани витрат і заходи на випадок надзвичайних ситуацій, забезпечуючи облік, звітність і контроль урядових рішень. Початкові витрати повинні включати як Міністерство фінансів, так і відповідні галузеві міністерства і мають регулярно оновлюватися відповідно до нових даних [17].

Чітка комунікація в процесі реалізації фінансової політики підвищує довіру бізнесу та споживачів. Важливо розробити спрощені механізми для управління надзвичайними витратами, впровадити законодавчі процедури для схвалення нових витрат і забезпечити гнучкість в їхньому управлінні. Потрібно також залучити підтримку міжнародних фінансових установ та розвивати економічний потенціал, де це необхідно. Важливо визначити менш пріоритетні витрати, щоб звільнити ресурси для нових надзвичайних заходів. Контроль грошових потоків має включати своєчасний обмін інформацією між державними структурами, ретельний моніторинг залишків та фокусування надлишків на пріоритетних напрямках. Слід оцінити можливості для використання державних коштів поза єдиним казначейським рахунком та забезпечити

їх контроль. Управління борговими позиціями і доступом до ринків повинно бути гнучким, особливо в умовах кризи, щоб уникнути труднощів з рефінансуванням при високому ризику на ринку.

Бюджетні заходи включають додаткові витрати, капітальні дотації, цільові трансфери та податкові пільги через стандартні бюджетні канали. Оцінка цих заходів повинна включати:

1. Витрати – поточні та майбутні фінансові витрати на підтримку.

2. Пом'якшення ризиків – оцінка і прогнозування дій для зменшення ризиків і обмеження їх впливу.

3. Управління ризиками – створення механізмів для контролю та моніторингу впливу ризику на державні фінанси.

Висновки. Ключові напрямки фінансового регулювання сьогодні включають: інвестиційне спрямування політики, своєчасність та фокусування, комплексність і ефективність, а також посилення вбудованих стабілізаторів, зокрема вдосконалення систем допомоги по безробіттю і соціального захисту. Розширення соціального захисту допоможе підтримати споживання у вразливих домогосподарствах. У разі зростання фінансових ризиків, уряди повинні оцінити їхній вплив на базові фінансові позиції, враховуючи можливе погіршення макроекономічних умов, зниження цін на товари, девальвацію валюти і збільшення суверенних боргів.

Для стабілізації фіскальної політики в Україні та Китаї можна виділити такі основні кроки:

1. Оптимізація податкової системи:

Україна: Реформа податкового адміністрування і боротьба з ухиленням від податків покращать податкові надходження та економічний розвиток.

Китай: Спрощення податкового адміністрування і зміцнення податкової бази забезпечать стабільні і справедливі бюджетні надходження.

2. Поліпшення управління державними витратами:

Україна: Аудит витрат і пріоритетизація державних програм зменшать неефективність і зосередять ресурси на важливих сферах.

Китай: Зосередження на ефективності витрат і підвищення прозорості зменшать неефективність і корупцію.

3. Залучення інвестицій:

Україна: Сприятливий інвестиційний клімат та підтримка малого і середнього бізнесу стимулюватимуть економічний розвиток і створення нових робочих місць.

Китай: Інвестиції в інновації і реформи в державних підприємствах сприятимуть диверсифікації економіки і підвищенню її конкурентоспроможності.

4. Реформа соціальних програм:

Україна: Перегляд соціальних витрат і створення ефективних систем соціального

захисту підтримають найбільш вразливі верстви населення.

Китай: Покращення соціального захисту і стимулювання споживчого попиту підвищать соціальне благополуччя і економічну активність.

5. Управління державним боргом:

Україна: Розробка стратегії для зменшення боргового навантаження та прозорість боргової політики зменшать фінансові ризики.

Китай: Розробка стратегії для управління державним боргом і моніторинг боргових ризиків допоможуть знизити боргове навантаження.

6. Підвищення прозорості і боротьба з корупцією:

Україна: Прозорість у використанні бюджетних коштів і посилення антикорупційних заходів критично важливі для відновлення довіри до фіскальної політики.

Китай: Посилення антикорупційних заходів необхідне для зменшення корупційних ризиків і підвищення довіри до державної політики.

Застосування цих стратегій дозволить Україні і Китаю досягти фіскальної стабільності, сприяти економічному зростанню та забезпечити соціальне благополуччя, зменшуючи ризики і покращуючи управління ресурсами.

Бібліографічний список:

1. Гасанов С. С. Фіскальні ризики та фіскальне таргетування в системі управління державними фінансами за умов інституціональної невизначеності. *Наукові праці НДФІ*. 2017. № 2. С. 5–24.
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Іваницька О. М., Кошук Т. В. Методологічні засади ідентифікації фіскальних ризиків. *Фінанси України*. 2018. № 6. С. 45–57.
4. Інформація про фіскальні ризики та їх потенційний вплив на державний бюджет у 2019 році. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/П.П.%2013%20П.%201%20Інформація%20про%20фіскальні%20ризики%20та%20їх%20потенційний%20вплив%20на%20>
5. Кудряшов В. П. Рекомендації МВФ з питань фіскальної політики та їх урахування в Україні. *Економіка України*. 2016. № 10. С. 3–19.
6. План для Ukraine Facility. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/ukraine-facility-plan.pdf>
7. Acker K., Brautigam D., & Huang Y. Debt Relief with Chinese Characteristics. 2020.
8. Bandiera L., & Tsiropoulos V. A framework to assess debt sustainability and fiscal risks under the Belt and Road Initiative. The World Bank. 2019.
9. Cheru F., & Oqubay A. Catalyzing China-Africa Ties for Africa's Structural Transformation: Lessons from Ethiopia. In: Oqubay, A., J. Y. Lin (Eds.), *China-Africa and an Economic Transformation*. Oxford University Press, Oxford. 2019.
10. Chin G. T., & Gallagher K. P. Coordinated credit space: The globalization of Chinese development finance. *Development and Change*. 2019. P. 245–274. DOI: <https://doi.org/10.1111/dech.12470>
11. Gang Y. Deepen investment and financing cooperation for quality development of the Belt and Road Initiative. 2019. URL: <https://www.bis.org/review/r190502e.htm>
12. Horn S., Reinhart C., & Trebesch C. China's Overseas Lending. National Bureau of Economic Research. 2019.
13. Li Y., Gallagher K. P. The Environmental Impact of China-financed Coal-fired Power Plants in South East Asia. Boston: Global Development Policy Center. 2019.
14. Li Z., Gallagher K. P., & Mauzerall D. L. China's global power: Estimating Chinese foreign direct investment in the electric power sector. *Energy Policy*. 2020. № 136.

15. Abuselidze G., & Slobodanyk A. Pandeconomic crisis and its impact on small open economies: a case study of COVID-19. In *International Scientific Conference Energy Management of Municipal Facilities and Sustainable Energy Technologies EMMFT 2019*. Volume 1. Pp. 718–728. Springer International Publishing. 2021.
16. Abuselidze G., & Slobodanyk A. Investment of the financial instruments and their influence on the exchange stock market development. In *Economic Science for Rural Development Conference Proceedings*. September 2019. No. 52.
17. Abuselidze G., Reznik N., Slobodanyk A., & Prokhorova V. Global financial derivatives market development and trading on the example of Ukraine. In *SHS Web of Conferences*. EDP Sciences. 2020. Vol. 74.
18. Tarasovych L. V., Yaremova M. I., & Slobodyanik A. M. The development of the rural economy: convergence to European modernity. *Науковий вісник Полісся*. 2018. № 1(2 (14)). P. 117–123.
19. Слободяник А. М., Могилевська О. Ю., Парій Л. В. Особливості формування фіскальної державної політики у період рецесій. *Розвиток міста*. 2024. № 2. С. 102–112.
20. Павловський С. А., Могилевська О. Ю., Поворозник М. Ю., Ціпоренко С. Ю. Розвиток міста: ключові аспекти та стратегії. *Розвиток міста*. 2024. № 1. С. 75–81.

References:

1. Hasanov S. S. (2017) Fiskalni ryzyky ta fiskalne tarhetuvannya v systemi upravlinnia derzhavnymy finansamy za umov instytutsionalnoi nevyznachenosti. *Naukovi pratsi NDFI*, no. 2, pp. 5–24.
2. Derzhavna sluzhby statystyky Ukrainy. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Ivanytska O. M., Koshchuk T. V. (2018) Metodolohichni zasady identyfikatsii fiskalnykh. *Finansy Ukrainy*, no. 6, pp. 45–57
4. Informatsiia pro fiskalni ryzyky ta yikh potentsiinyi vplyv na derzhavnyi biudzheth u 2019 rotsi. Ministerstvo finansiv Ukrainy. Available at: <https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/П.П.%2013%20П.%201%20Informatsiia%20pro%20fiskalni%20ryzyky%20ta%20ikh%20potentsiinyi%20vplyv%20na%20>
5. Kudriashov V. P. (2016) Rekomendatsii MVF z pytan fiskalnoi polityky ta yikh urakhuvannya v Ukraini. *Ekonomika Ukrainy*, no. 10, pp. 3–19.
6. Plan dlia Ukraine Facility. Available at: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/ukraine-facility-plan.pdf>
7. Acker K., Brautigam D., & Huang Y. (2020) Debt Relief with Chinese Characteristics.
8. Bandiera L., & Tsiropoulos V. (2019) A framework to assess debt sustainability and fiscal risks under the Belt and Road Initiative. The World Bank.
9. Cheru F., & Oqubay A. (2019) Catalyzing China-Africa Ties for Africa's Structural Transformation: Lessons from Ethiopia. In: Oqubay, A., J.Y. Lin (Eds.), *China-Africa and an Economic Transformation*. Oxford University Press, Oxford.
10. Chin G. T., & Gallagher K. P. (2019) Coordinated credit space: The globalization of Chinese development finance. *Development and Change*, pp. 245–274. DOI: <https://doi.org/10.1111/dech.12470>
11. Gang Y (2019) Deepen investment and financing cooperation for quality development of the Belt and Road Initiative. Available at: <https://www.bis.org/review/r190502e.htm>
12. Horn, S., Reinhart, C., & Trebesch, C. (2019). China's Overseas Lending. National Bureau of Economic Research.
13. Li Y., Gallagher K. P. (2019) The Environmental Impact of China-financed Coal-fired Power Plants in South East Asia. Boston: Global Development Policy Center.
14. Li Z., Gallagher K. P., & Mauzerall D. L. (2020) China's global power: Estimating Chinese foreign direct investment in the electric power sector. *Energy Policy*, no. 136.
15. Abuselidze G., & Slobodanyk A. (2021) Pandeconomic crisis and its impact on small open economies: a case study of COVID-19. In *International Scientific Conference Energy Management of Municipal Facilities and Sustainable Energy Technologies EMMFT 2019*. Springer International Publishing. Volume 1, pp. 718–728.
16. Abuselidze G., & Slobodanyk A. (September, 2019) Investment of the financial instruments and their influence on the exchange stock market development. In *Economic Science for Rural Development Conference Proceedings*. No. 52.
17. Abuselidze G., Reznik N., Slobodanyk A., & Prokhorova V. (2020) Global financial derivatives market development and trading on the example of Ukraine. In *SHS Web of Conferences*. EDP Sciences. Vol. 74.
18. Tarasovych L. V., Yaremova M. I., & Slobodyanik A. M. (2018) The development of the rural economy: convergence to European modernity. *Naukovyi visnyk Polissia*, no. 1(2 (14)), pp. 117–123.
19. Slobodanyk A. M., Mohylevska O. Iu., Parii L. V. (2024) Osoblyvosti formuvannya fiskalnoi derzhavnoi polityky u period retsesii. *Rozvytok mista*, no. 2, pp. 102–111.
20. Pavlovskiy S. A., Mohylevska O. Iu., Povoroznyk M. Iu., Tsiporenko S. Iu. (2024) *Rozvytok mista: kliuchovi aspekty ta stratehii*. *Rozvytok mista*, no. 1, pp. 75–81.

Стаття надійшла до редакції 15.08.2024

Anna Slobodianyuk

PhD in Economics, Docent,
Associate Professor of Marketing Department,
National Aviation University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6437-0033>

Olga Mohylevska

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of Economics, Entrepreneurship, Management Department,
Kyiv International University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8482-7950>

Serhii Pavlovskiy

Doctor of Medical Sciences, Professor,
Director of the Communal Research Institute
«Research Institute of Socio-Economic City Development»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4087-6256>

Vadym Lysyi

Postgraduate Student,
Kyiv International University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-3376-4034>

FEATURES OF THE FISCAL POLICIES OF UKRAINE AND CHINA: CURRENT PROBLEMS IN ENSURING ECONOMIC RECOVERY

The article analyzes the fiscal policies of Ukraine and China, in particular the problems of economic recovery. The authors emphasize that Russian aggression has caused significant economic and financial losses to Ukraine, which are felt not only in Ukraine but also abroad. It is shown that fiscal policy affects economic security through changes in taxation, public spending and their redistribution to strengthen economic stability. China's successful experience in overcoming the economic crisis arouses interest in analyzing the effectiveness of reforms and their development in the transition period. The authors note that macroeconomic stability before the war, fiscal measures, and financial support from partners helped Ukraine maintain its budget deficit. For further recovery and growth, Ukraine needs to return to a balanced fiscal policy, improve spending, tax administration, reduce the state role in the economy, and improve the investment climate. To ensure sustainable economic development, Ukraine needs not only to implement prudent fiscal measures, but also to actively support innovation and economic modernization. It is also important to focus on creating a favorable business environment that will encourage investment and increase the competitiveness of Ukrainian enterprises. One of the key aspects is the development of infrastructure and modernization of public services, which will help reduce administrative barriers and increase the efficiency of governance. Overall, only a comprehensive approach to economic policy, including fiscal reforms, infrastructure modernization, fighting corruption, and integration into international economic systems, will allow Ukraine to overcome the effects of the crisis and ensure stable and sustainable economic growth in the future. The study showed that under martial law, the main priorities of Ukraine's fiscal policy were to ensure the country's defense and security, as well as to adjust social spending through new initiatives and funding of existing programs. The proposed public finance reforms support the overall goals of the Ukraine Facility, including overcoming the social, economic and environmental consequences of the war, increasing resilience and integration into global markets, alignment with EU standards, and ensuring Ukraine's stability and sustainable development. China, on the other hand, has low personal income tax revenue, which is due to a number of tax policy measures aimed at reducing consumption taxation. Drawing on international experience and IMF reports on technical assistance to China, the authors propose a strategy for mobilizing revenues through tax policy reforms, assessing their potential revenue and benefits. The authors argue that targeted fiscal measures will be more effective if they are accompanied by cash transfers and financial guarantees, including support for households to maintain their livelihoods and help firms prevent losses in supply chains.

Keywords: fiscal policy, Ukraine, China, economic recovery, military aggression, economic security, reforms, macroeconomic stability, investment climate, Ukraine facility, integration into world markets, tax policy.